

Economie van genade

Christus Triumfatorkerk, 20 september 2026

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

Lezingen: Matteüs 20: 1-16

Komen

- Welkomstwoord door de ouderling van dienst
- Aanvangslied 'Zomaar een dak' (Lied 276: 1 en 2)
- Moment van Stilte
- Begroeting en bemoediging
- Psalm van de zondag Psalm 107: 1 en 4
- Kyriëgebed
- Glorialied 'Wat God doet, dat is welgedaan' (Lied 909: 1 en 2)

Woord

- Voor de kinderen (op de bankjes)

Gebed

Gesprek/verhaal

Lied met de kinderen: 'Kom aan boord' (Hemelhoog 356: 1)

- Schriftlezing Matteüs 20: 1-16 (Kirsten)
- Lied 'De eersten zijn de laatsten' (Lied 991: 1, 7 en 8)
- Preek

Ik zat de afgelopen dagen zo tussen de bedrijven door naar de Algemene beschouwingen te luisteren. Met gefronste wenkbrauwen. Twee dagenlang monologen van Kamerleden om het kabinet aan hun kant te krijgen. Met verbazing ook - hoe elke interruptie gebruikt wordt om eerst nog even een statement te maken en dan pas een vraag te stellen. Als die vraag er al komt. Hoe soms ook verhalen zo omgebogen worden dat de redenering die volgt helemaal in het straatje past van de betreffende politicus past en lijkt te kloppen als een bus.

Hoe weinig er geprobeerd wordt om elkaar te vinden. Hoe weinig handreikingen er gedaan worden zowel van het kabinet als van de kamer. Hoeveel er gerekend wordt ook. En dan bedoel ik niet: past dit in de begroting die voorligt, maar vooral ook: hoe komt dit thuis over bij de kijker. Hoe kan ik hier een pakkend statement of filmpje van maken voor mijn achterban, of voor de sociale media.

En met zeventien verschillende fracties in onze Tweede Kamer rollen de meningen en ego's en statements dan over elkaar heen.

Alles is uitgedacht en berekend.

Elke interrupterende parlementariër probeert de spreker achter het spreekgestoelte in een hoek te drijven waarin hij hem, of zij haar wil hebben. Allemaal vanuit de stellige overtuiging dat dat blijkbaar goed is voor ons land. En toch, als je midden in de nacht de televisie uitzet bekruipt je het gevoel: schieten we hier nu ook echt iets mee op?

Luisteren we ook nog naar elkaar? De meeste kabinets- en Kamerleden zitten op hun telefoon.

Kan het ook anders?

Dat is de vraag. Kan het ook anders? Ik vraag het me af. De praktijk leert dat er ondanks bevlogen verhalen van een andere toon en samenwerking en verbinding - zelfs door de koning - die verbinding ver te zoeken is. Dat de praktijk van de politiek toch ook vaak draait om het uitsluiten van de ander, om frames, om je gelijk te halen en om oneliners die het goed doen op TikTok.

Vandaag zet Jezus daar een ander verhaal tegenover.

Een verhaal dat bewijst, ja: het kan anders.

Ja, het móet zelfs anders. En ja: dat vraagt heel wat van ons mensen die leven voor onszelf. Die leven ten koste van de ander. Leven in een wereld waarin je de ander afrekenet op zijn economische waarde. Waarin het alleen telt of er een sluitende begroting is. Een wereld waarin de meeste politieke partijen en hun achterban toch vooral uit eigen belang zijn opgericht. De ene partij schiet nog steeds als paddenstoelen uit de grond.

En toch móet het anders. Dat vertelt Jezus ons in de gelijkenis van vandaag: Een landeigenaar gaat 's ochtends vroeg naar de markt en huurt daar arbeiders in voor zijn wijngaard. Om negen uur gaat hij weer, en om twaalf uur, om drie uur, en zelfs om vijf uur — een uur voor het einde van de werkdag — vindt hij nog mensen die daar staan, “want niemand heeft ons ingehuurd.” Tot zover prima. Zo ging dat. Dagloners verzamelden zich op de markt en wachtten rustig tot ze werden ingehuurd — of niet. Zo ging het tot voorkort nog steeds. Dat Palestijnen, als ze de *roadblocks* mochten passeren zich in Oost-Jeruzalem aanboden aan aannemers of landeigenaren om zich een dag te laten inhuren voor een dagloon.

Het ongemakkelijke zit hem aan het einde van de gelijkenis.

Aan het eind van de dag krijgt iedereen hetzelfde loon.

Wie twaalf uur zwoegde in de zon, krijgt evenveel als wie één uur meehielp. Dat voelt oneerlijk. Terwijl de landheer juridisch niets verkeerd doet, hij betaalt de werknemers die twaalf uur hebben gewerkt, precies wat ze hebben afgesproken. Eén denarie. En toch voelt het oneerlijk.

Het geniepige van het verhaal zit hem ook in de volgorde. Als de rentmeester van de landheer begonnen was met het uitbetalen van de arbeiders van het eerste uur, dan hadden die hun denarie ontvangen en waren ze weglopen. Tevreden, want ze hebben precies gekregen waar ze recht op hadden. Misschien hadden ze nooit geweten wat de andere weerkenners voor loon zouden ontvangen. Maar de rentmeester doet het andersom. Hij begint met de arbeiders die maar een uur gewerkt hebben en betaalt hen één denarie. Ja, en dan ga je als je in de rij staat en twaalf keer langer gewerkt heb, dan ga je rekenen. Wauw, als hij al één denarie krijgt, wat zal ik dan wel niet krijgen.... Twaalf denariën? Daar kan ik twee weken van rondkomen...

Dan kruipt er een duiveltje in je je hoofd. Een economisch duiveltje. In de bijbel ook wel Mannon genoemd: berekenend en hebzuchtig.

En dus morren de mensen die het langst gewerkt hebben. Niet omdat ze te weinig krijgen — ze krijgen precies wat is afgesproken — maar omdat een ander evenveel krijgt terwijl die veel minder heeft gedaan.

Het is een prachtige gelijkenis van Jezus. Omdat hij zoveel op roept. Je wordt erin gezogen. Ik snap ze wel die arbeiders van het eerste uur. Toen ik als puber elke vakantie gerbera's plukte in De Lier en het vrijdag betaaldag was en je een paar honderd gulden in het handje kreeg, zou ik ook boos geweest zijn als mij collega een bonus kreeg en ik niet, ook al was daar van te voren niets over afgesproken. Waarom hij wel en ik niet? Dat is toch niet eerlijk?

Dat gemor is logisch. Het zit in iedereen die ooit hard heeft gewerkt en zag dat een ander, met minder inspanning, hetzelfde of meer ontving. En Jezus veroordeelt dat gevoel niet eens — hij laat het gewoon staan, naast het antwoord van de eigenaar: “Vriend, ik behandel je toch niet onrechtvaardig? Je hebt toch ingestemd met het loon van één denarie? Neem wat je toekomt en ga.”

Dat is de kern.

Deze gelijkenis gaat niet over eerlijke verdeling waarin je volgens onze economische wetten recht op zou moeten hebben. Deze gelijkenis gaat over iets anders. Iets veel fundamentele. Iets waarvan je hoopt dat het in de Tweede Kamer óók een rol speelt: het gaat niet om jouw gelijk. Het gaat niet om waar je recht op meent te hebben, het gaat om iets dat in onze

economie van groei en ambitie en meer, juist ontbreekt: heb ik genoeg. Kan ik leven van wat ik ontvang, of moet het altijd meer zijn.

Deze gelijkenis gaat om de economie van het genoeg. Ten diepste gaat deze gelijkenis over genade. Uw genáde is mij genoeg. De economie van het koninkrijk gaat niet over groei en meer en je gelijk binnenhalen. De economie van het Koninkrijk draait om genade.

Wie het langst heeft bijgedragen — aan de economie, aan de kas, aan het systeem — vindt al snel dat hij ook het meeste recht heeft op wat er te verdelen valt. Een logische gedachte. Het is de gedachte van rechtvaardigheid waar je recht op meent te hebben en onze samenlevingen zijn er voor een groot deel op gebouwd. Maar het evangelie stelt daar een ander soort rechtvaardigheid tegenover: niet "wie heeft het meest bijgedragen," maar "wie heeft het meest nodig." Die verdient het meeste. Dat is de economie van de genade.

De vraag van de wijngaard is niet: heb je het verdiend?

De vraag is: heb je voldoende om van te leven, voor jezelf en voor je gezin?

Het gaat om de genade van Gods Koninkrijk.

Zo begint de gelijkenis ook: "Het is met het koninkrijk van de hemel als met..."

Uit dit verhaal blijkt dat de wetten van Gods koninkrijk heel anders zijn. Het zet ons economische systeem op zijn kop. Gods koninkrijk werkt niet volgens het principe voor wat hoort wat, of het hoogste rendement. In Gods koninkrijk kijk je heel anders naar de wereld. Daar draait het om genoeg. Niet het meeste of het hoogst haalbare, maar heb ik genoeg om van te leven. Dat is het principe van genade. Iedereen heeft brood nodig, vandaag, om te leven. Wie om vijf uur nog zonder werk staat, heeft 's avonds evenveel monden te voeden als wie om zes uur 's ochtends werk heeft gevonden.

De eigenaar van Gods wijngaard kijkt niet naar prestatie. Hij kijkt naar wat een mens nodig heeft om te bestaan. En dat is in deze gelijkenis blijkbaar een denarie.

Tja probeer daar maar eens een begroting op te maken. Want genade is per definitie oneerlijk in onze systemen. Maar genade is wél rechtvaardig in de ogen van menselijke waardigheid.

De economie van de genade is zowel frustrerend, als levensreddend. Je vraagt je soms af: ja, kom nou waar heb ik me dan heel dag voor uitgesloofd, maar jij als je aan de andere kant van de streep staat krijg je opeens, zomaar uit het niets voldoende om te leven.

Bedenk dat: je komt niets te kort. Ook jij krijgt precies waar je recht op had. Jouw loon blijft hetzelfde. Wat je verliest, als je gefrustreerd raakt en toestaat dat jouw gemor het overneemt, is jouw vreugde over het genoeg voor iedereen. Want en dat is het bijzondere van de economie van de genade: jouw geluk wordt niet kleiner doordat een ander gered wordt. Genade geen taart die opraakt. Genade, Gods genade is oeverloos.

Als je dat bedenkt, dan ga je anders kijken. Dan wordt het veel makkelijkere om de ander wat te gunnen. Dan lukt het om afstand te nemen van het economische systeem waar we in gevangen zitten. Dat ga je met Godsogen kijken. Ogen van overvloed.

Als er iets moeilijk is voor een samenleving en voor u en jou en mij persoonlijk, dan is het uit het systeem stappen. Leren leven van genade en overvloed.

En toch roept Jezus ons er vandaag toe op.

Probeer het eens met andere ogen te bekijken.

Naar de ander, naar jezelf.

Kijken door Gods genadige ogen.

Dan ziet de wereld er heel anders uit. Amen.

- Muzikaal intermezzo

Antwoord

- Lied 'Wat vraagt de Heer nog mee van ons' (Lied 992)
- Dankgebed en voorbeden, stil gebed, Onze Vader

- Collecte

Aankondiging doelen

Gelegenheid tot geven via de QR-code of de appostelapp

Dankgebed over de gaven

Gaan

- Slotlied 'Loof God, die zegent al wat leeft' (Lied 273: 1, 2 en 3)
- Zegen